

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél
íven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Év megnyitása.

Míg a régi kollégium a maga teljességében fennállott, Debreczen város kulturális életének mindig kiemelkedő eseménye volt a kollégiumi tanév megnyitása, melyen, a többi főiskoláknál is szokásos módon, az azon évi rector professor a maga szaktudománya köréből vett, vagy fontos oktatásügyi kérdéseket tárgyaló értekezéssel mutatta be az érdeklődőknek a tudomány fejlődését, s az elméket az időt leginkább foglalkoztató pedagógiai irányelveket.

A tudományegyetem felállítása óta az addig egyedül élvezett érdeklődést természetesen meg kellett osztani, sőt nagyobb részben át kellett engedni az egyetemnek, mely mint a felső tudományoknak Magyarországon egyik legmagasabb rendű intézménye arra van hivatva, hogy Debreczen várost a hazai tudományosságának ismét egyik legnevezetesebb gócpontjává tegye.

Mindazáltal a kollégiumi év megnyitó ünnepek sem maradtak érdeklődés nélkül s különösen annak folytán, hogy a kollégium a megszűnt akadémiai tanszakok helyébe az egyetemi ifjak részére nevelő intézetet állított, szinte önként kínálkozott a határper nélküli megosztás: míg az egyetem megnyitója a tudomány mai állását tárja elő, a kollégiumé a fontosabb nevelésügyi problémákkal foglalkozik.

Az idén a szerep némileg megcsereződött. A kollégium év megnyitásán az új igazgató mélyen járó tudományos értekezéssel foglalta el székét, míg a tudományegyetem megnyitó ünnepén a rector magnificus az oktatásügy-politika körébe tartozó kérdéseket tárgyalta.

Jól volt ez így: bizonyosága annak, hogy a reformátusok ősi kollégiumában az akadémiai tanszakok megszűnése után is folyik az intenzív tudományos munka, — meg annak, hogy a debreczeni tudományegyetem a tudományoknak nem

merev s az élettől elzárkózott művelője kíván lenni, hanem főfeladatai közé sorolja az egyes mellett a társadalom erkölcsi nevelését és jellemképzését is.

A kollégiumnak a mi egyházi életünkben már régidő óta különösen nagyrabecsült új igazgatója, valamint a tudományegyetemnek azelőtt csak pár renommée ismert, de pár éves köztünk lakása alatt általános őszinte tisztelettel méltán körülvelt mostani rectora nagyértékű előadásai-
kal magukban is jelentős, szellemi gyönyörűség adóivá tették az évmegnyitó ünnepeket. De a különben minden részükben szép ünnepeknek különösen két pontjáról kell még megemlékeznünk, mint olyanokról, melyek szimbolum erejével hatnak.

Az egyetem megnyitó ünnepén a rectori dékának az ifjúsághoz intézett gyönyörű parainesise ragadta meg a lelkünket s mutatta fel minden szépségével azt az utat, melyen mi eleink nyomán jártunk s melyen im az egyetem is vinni akarja az ő ifjúságát. A lelki communionak, mely az ő kollégium és az új egyetem között vagyon, megnyilvánulása volt ez a beszéd.

A másik mozzanat, mely mindenki figyelmét magára vonta, a kollégium megnyitó ünnepén elhangzott imádság volt. Az imádkozónak lapunkhoz való viszonya lehetetlenné teszi, hogy ezt a (lapunk előző számában már megjelent) imádságot érdeme szerint méltassuk. De külön említés nélkül még sem hagyhatjuk, mert most minden érdeklődő meggyőződhetett, hogy a kollégium a lelkészképző intézet fenntartásával a gyakorlati papképzésben egyházunkra nagy értékű munkát végezne akkor is, ha egyebet nem tenne, mint ilyen, mintául szolgáló imádságok produkálását.

K. B.

A kollégium tanévnyitó ünnepélye.

Kollégiumunk folyó hó 7-én tartotta évnyitó ünnepélyét, amelyen dr. Baltazár Dezső püspök úr és gróf Degenfeld József főgondnok úr vezetése mellett megjelent Domahidy Elemér főispán, Márk Endre polgármester, több egyetemi tanár, a városban működő hivatalok képviselői és nagy számú érdeklődő közönség.

Az ünnepély első része a nagytemplomban folyt le, ahol Erdős Károly lelkész-képző-intézeti tanár mondott imádságot, melyet múlt számunkban közöltünk.

A kollégiumi diszteremben a kántus szép énekszáma után D. Lencz Géza kollégiumi rektor tartotta meg beszéd kíséretében székfoglaló értekezését az úrvacsora kérdéséről. A beszédet teljes egészében, az értekezést rövid tartalmi kivonatban im' itt közöljük:

D. Lencz Géza kollégiumi rektor székfoglaló beszéde:

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Elnökség!
Mélyen tisztelt közönség, Nemes tanuló ifjúság!

Azért a kitüntető bizalomért, melyet Tanári Karunk, valamint Egyházkerületi Közgyűlésünk, különösen a Főtiszteletű és Méltóságos Elnökség, csekélységemnek előlegezett, mikor a debreczeni református kollégium új viszonyok által szabályozott igazgatásával megbízott, legyen hálám kifejezése az alábbi szerény értekezés. Tárnya ennek az úrvacsora újabban felmerült kérdése, mely téma megválasztása nem illetéktelen beavatkozás akar részemről lenni, még kevésbé arra irányuló pretenzió, hogy meghallgattassam, hanem szolgálat. Tanulmányozás tárgyává tettem a kérdést s igyekezem azt tárgyilagosan megvilágítani. Igazoljon eljárásomban az az odaadó szeretet, mellyel lelkem eme nagymúltú intézményt, melynek most élére kerültem, körülveszi, az a féltő tisztelet, mellyel annak egyházi életünk minden küzdelmeiben szerepet játszó egykori nagy alakjaira feltekint.

(Ezután áttért az úrvacsora kérdésre s igen értékes fejtegetésének tartalma a következő:)

Az úrvacsora kérdése a nyilvánosság elé tartozik, mert vitás, az egyházi életre fontos kérdés.

Lényege: a régi üdvtörténeti tényeket tartalmazó úrvacsorai kérdésekkel, a püspöki kar javaslatával szemben áll a liturgia-ügyi bizottság javaslata, mely a kérdésekben pusztán lélektani folyamat leírását adja. A Krisztussal való egyesülés hangoztatása is tartalom nélküli s arra irányul, hogy bizonyos köröket megnyerjen, de csak a túlzó pietizmus nyugodhatnék bele valami megtérési élményről való bizonyágtételbe az úrvacsoránál. A kérdések már nyilvánosságra hozattak, de tetszést sehol sem találtak. Ennek dacára a püspöki kar kompro-

miszumba ment bele, melynek kérdéseit mindenik fél a maga meggyőződése szerint magyarázhatja.

Ez után is erőszakolni a liturgiaügyi bizottság véleményét lelkiismereti kényszer. Liberális theologia és pietizmus üdvtörténeti tényekre mit sem adnak, mert önmaguknál keresik a kijelentést, a reformáció azonban az írás vizsgálatát tette a protestantizmus alaki elvévé. Innen kell tehát kiindulni a kérdés eldöntésénél.

Kétségtelen, hogy Jézus az úrvacsora szereztetésekor halálának és feltámadásának emlékeztetést akarta megörökíteni. Ezen üdvtényekhez kapcsolódva lesz bizonyossá a hit s nem úgy, ha az üdvöt lélektani folyamattá tesszük. Jézus az áldozást jelképező kenyeret és bort megevéssre és ivásra tanítványainak is odaadta, amely cselekmény a Jézus halálában és feltámadásában való személyes részesülés kifejezése. Ezen üdvtények nélkül a Krisztussal való egyesülés pantheizmusba csap át, vagy miszticizmussá válik. Ezzel szemben, mint egykor a páskavacsora, úgy az úrvacsora is üdvtényekhez csatlakozik.

A Krisztussal való egyesülés értelme semmi kétséget nem hagy fenn Kálvinnál, ő annak tartalmává a megfeszített és feltámadott Krisztust teszi, mialatt a lélektani tünet pusztán következmény. A Krisztussal való egyesülés folytán lesz az Ő halála a mi halálunk, feltámadása a mi feltámadásunk, amelyről hitvallást is kell tenni úrvacsora vételkor.

Ilyen értelme volt az úrvacsora kiszolgáltatásának az első keresztyéneknek és a reformátoroknak. Mind-egyik prot. felekezet úrvacsorái istentisztelete az üdvtények emlegetésén alapszik s hitvallástételrel van összekötöttesben.

Szó sincs tehát róla, hogy az úrvacsorában lélektani folyamat, vagy megtérési élmény nyerne kifejezést. Ellenkezőleg a megigazult ember sákramentoma az, kinek hittapasztalatában két főmozzanat az alázat és hitbizonyosság. Amaz az egyetemes bűnösséggel és üdv vágyával egybekötött kárhozottság érzetében nyer kifejezést, emez a Krisztus halála és feltámadása alapján megnyert és biztos birtokot képező üdvösségben. Ezen hitbizonyosság erősítésére szolgál a Krisztussal való egyesülés.

Tehát távolítsuk el a magyar népünk gondolkozásával meg nem egyező minden kísérletezést, ragaszkodjunk a püspöki kar által már elfogadott kompromisszumos javaslathoz mindenek felett hagyjunk békét a feltámadás hitének, mely manapság sok gyásszal sújtott magyar népünk fővigasztalása.

Főt. és Mélt. egyházkerületi Elnökség! Meg vagyok győződve, hogy a ref. kollégiumi igazgatói tisztelet, melynek viselőjére főiskolánk új viszonyokhoz való alkalmazkodásában, régi nevének jövődjé fenntartásában oly nehéz feladat vár, senki méltóbban s megfelelőbben be nem tölthette volna, mint aki ennek az átalakulásnak küszöbén állt, sőt annak szellemi megalapítója volt:

elődöm. Minden konvencionálizmustól távol álló, legfőbb szintébb sajnálattal kell megemlékezni az ő visszalépéséről: többre, nagyobbra lett volna ő, nálam képes. De hiszem, hogy mint ígérte, tanácsa segítségemre fog lenni. Ilyen nehéz időkben, mint amilyeneket most élünk, szükség is van a tanácsadóra, szükség van mindennekfelett a Főt. és Mélt. Elnökség bölcs utasításaira s hathatós támogatására. S midőn hálás köszönetet mondok előlegezett bizalmukért, számítok is rájuk s egyenesen ezzel a támogatással kívánok én református kollégiumunk jövő történetének egyik szerény eszköze lenni.

Ez a történelem századokon át összekapcsolódott azokkal, kik vármegyénknek, városunknak s ref. egyházunknak élén állottak. Amint kollégiumunk vármegyénk, városunk és egyházunk szolgálatában áll, úgy kérem én b a vezetők érzületét ismerve, bizton remélem a jövőben is a multak példájának folytatását. Hálás köszönet annak zálogáért, hogy ily illusztris képvisellel tisztelték meg ünnepélyünket. Új, de nem kevésbé szívélyes kapcsolatot kívánok fenntartani egyetemünkkel. Mi vagyunk az idősebb, ők az erősebb, első helyen vezetésre hivatott testvér. Ennek elismerésével fogom én a szeretetteljes együttműködést szolgálni, valamint többi intézményeink figyelmét hasonlóval viszonzni.

Különösen nagy fontosságú belső egyetértésünk. Szeretettel kérem igazgató társaimat, hogy ajándékozzanak meg bizalmukkal s tanár társaimat, hogy fogadjanak el munkatársokul. És most, hozzáfűzve még, hogy ifjúságunknak atyai tanácsadója és segítője akarok lenni, ennek a régiből Phönixként új életre kelt hatalmas kulturintézményünknek, ref. kollégiumunknak kívánom, hogy ne másodvirágzásának, hanem a konszolidált viszonyok visszatérésével az ő mindenütt érezhető, átalakító hatásának korszaka következzen el. Ne csak éljen, hanem gyümölcsöket is teremjen. Hálás köszönet mindazoknak, kik ebben segítségül lesznek. —

Az általános tetszést kiváltó beszéd után

Dr. Baltazár Dezső püspök úr a következő szavakkal üdvözölte a kollégium új rektorát:

Nagytiszteletű és Nagyságos Rektor Úr!

Szíves üdvözlő szavai úgy nálam, mint elnöktársam Öméltóságánál hálás köszönetre találtak és lelkünk mélyéből úgy ön, mint a bölcs vezetése alatt munkára induló kollégium iránt áldás kívánások áhítatos hangjai hívták elő.

Nagyságod súlyosan nehéz és veszedelmesen aggasztó időkben vette át öskollégiumunk kormányzatát. — Önnek is, nekünk is szerencse, hogy olyan kezekből vehette át e szent örökséget, mint aminők elődjének kezei voltak. Erős, tiszta, hűséges, bölcs és buzgó kezekből. Elődje is nyugodt lehet, azok vagyunk mi is, hogy az örökség az ön hasonló minőségű kezeire jutott. — Gazdagnak mondhatja magát kollégiumunk, hogy az erők legjavában így bővítködhetik.

Mikor minden embernek és intézménynek sorsát egész a császárokig és birodalmakig, mint szél a múltó falevelet rázza az élet-halál küzdelem kockázata, mikor változhatatlannak hitt folytonosságok vasláncai pókháló szálakként szakadoznak, mikor az élet és halál köze az egy lépésnél is kisebb mértékre szorul: kivételes szerencse, ha egy intézménynek kormányrúdjánál olyan parancsnokot látunk, akinek arravalóságában nem akadhat meg a gáncs horgának egy ága sem.

Nagyságodnak mai székfoglaló beszédéből is kitetsző nagy, erős, tiszta evangéliumi hitében látom kollégiumunk élete menetének legerősebb biztosítékát. Hite, melyet gyémánt keménnyé és tisztává jegecesített mély tudománya, reáilleszkedik se tulmenőleg, se innenmaradólag arra a fundamentomra, melyen kívül mást senki nem vethet: Jézusra és az ő evangéliomára. Ezt a fundamentumot és a reá támaszkodó hitet a világ viharja sem tudja egy ködvonalnyira sem eltéríteni. Erről a szirtfokról rebbenés nélküli szemmel lehet belenézni a világháború viharába; minden mélységek és szakadékok felett szédülés nélkül lehet lengetni a józan szabadság zászlóját a haladó emberiség léptei elé.

Nagyságodnak hűsége, mellyel a megismert igazsághoz és ennek az igazságnak szolgálóihoz bajtársként ragaszkodik; becsülete, melyet messze elkerül a homály; szerető szíve, melynek kitárt ajtajából gazdagon árasztja mindenfelé a meleget; szorgalma, kitartása, munkabírása, melyekkel a siker delezőjére vitte fel áldásos élete szép eredményeit; mély tudománya, melynek villany fényénél a titkok titkáig behatolt: hitének méltó társai!

Kollégiumunknak ez új tanév kezdetén nem tudnék nagyobb jót kívánni, mint azt, hogy nagy és áldásos eredmények hozzák meg a Nagyságod vezéri tisztéhez fűződő jogosult várakozásunk illő koronáját és hogy ez a korona fényeskedjék abban a napsugaras esendes levegőben, melyet legnagyobb áldásként áraszson alá az Isten kegyelme erre a megbomlott, szerencsétlen világra: fényeskedjék a békességben. —

Dr. Baltazár Dezső püspök úr nagyhatású üdvözlő beszéde után Márk Endre polgármester a város, Szele György lelkész az egyház részéről köszöntötték a kollégiumot és rektorát.

A szép ünnepély a kántus énekével ért véget.

Az egyetemi év megnyitása.

Az 1915—16. iskolai évet az egyetemen folyó hó 9-én nyitották meg.

Az ünnepség istentisztelettel egybekötött része a nagytemplomban folyt le, ahol Zoványi Jenő, a hittudományi kar nagy tudományú professzora mondott alkalmi vonatkozásokkal átszőtt buzgó imádságot.

Az ünnepség másik része a kollégiumi díszteremben volt, ahol Bernolák Nándor lelépő rek-

tor tartotta meg a múlt iskolai év minden jelentős mozzanatára gondosan kiterjedő beszámolóját. Ezután a múlt évi egyetemi rektor és dékánok átadták helyüket az idej rektornak és dékánoknak.

Dr. Láng Nándor egyetemi rektor a következő székfoglalót tartotta:

Igen tisztelt elődöm az elmúlt évről szólott, nekem a jövőbe kell pillantanom. De mikor magam elé tekintek, mely megilletődés vesz erőt lelkemen. Ott, ahol százával kellene látnunk Tiszántúl és általában szép magyar hazánk tanulni vágyó ifjúságát, csak ritka sorait látom a hallgatóknak s a tantermekben is néptelen padok köszöntenek. Azok javarésze, kikkel fiatal egyetemünk megkezdte munkáját, elvonult a haza hívó szavára s még nagyobb azoknak száma, kik felsőbb tanulmányukat meg sem kezdhették, mert a középiskolából azonnal az élet legkomolyabb iskolájába, a haremzőre kellett sietniök. Tantermeink elnéptelenedését fausta infrequentia-nak, dicsőnek nevezem én is, miként Boeckh Ágost a száz éve alapított fiatal berlini egyetem néptelenségét nevezte, mikor hallgatósága a német szabadságharc idején fegyverbe szállott. A mi egyetemünk büszkeséggel fog egykor visszatekinteni az elnéptelenedésre, arra, hogy fiait kivették részöket a haza szolgálatából.

Kivesszük-e mi, tanárok is abból a részünket? Van-e egyáltalán, e szörnyen komoly időkben, mikor hazánk ifjúsága szíve vérét hullatja, értelme annak, hogy mi itt csendes elmélyedést követelő munkánkat folytassuk akkor, mikor a févilággal szemben kell hazánkat megvédeni? Azt hiszem, mindnyájunk lelkében föltámadt e gondolat, sőt, mivel egyetemünk bezárásának kérdése komoly indítvány alakjában is felvetődött, egész rövidséggel ki kell rá térnem.

A kérdést, nézetem szerint, eldöntötte már Ő Felsége, agy királyunk bölcsessége, ki akkor, midőn a világ leghatalmasabb nemzetei milliónyi hadaikkal törtek ránk és a béke művében, valamint a háború viharában egyaránt nagy szövetségesünk Németország ellen, megnyitotta a debreczeni és pozsonyi egyetemet, miként a német császár a mozgósítás napján írta alá a frankfurti egyetem szervezeti szabályzatát. A magyar művelődéstörténetnek egyik legszebb, egész fontosságában csak később mérlegelhető ténye, hogy a háború az új egyetemek megnyitását még késleltetni sem tudta. Eldöntötte a kérdést miniszterünk is, aki most a háború harmadik évében, mikor ellenségeink száma egyre gyarapodott s a gigászi arányú viaskodás óriási áldozatokat követel az országtól, még a hadi színtérhez közel eső Kolozsvárott is folytattatja az egyetem munkáját annak bizonyosságként, hogy szívében, miként a mi szívünkben, rendíthetetlenül él a hit és bizalom harcunk igazságos és

diadalmas befejezésében, amely után erre a mi munkánkra az országnak még fokozottabb mértékben lesz szüksége. Az iskolák, egyetemek munkájának zavartalan folytonossága fényesen bizonyítja, hogy a mi ellenfeinktől barbárnak csúfolt népünkben elevenen él, mélyen gyökerezik a kultúra iránti érzék és vágy, hogy mi a kultúrát nem csemegének, fényűzésnek, szűkös és rossz viszonyok közt nélkülözhetőnek tekintjük, hanem mindennapi kenyérnek, nemzeti létünk elengedhetetlen föltételének, melyről le nem mondhatunk, mely nélkül nem élhetünk. És eldönthetjük a kérdést magunk is annak megfontolásával, vajjon hol teszünk nagyobb szolgálatot a hazának? Ott-e és úgy, ha a hadseregek mai arányai mellett valóban latba nem eső, elenyésző mértékben gyarapítjuk honvédeink sorát, avagy itthon az által, hogy a harcra alkalmatlan, vagy onnan visszatért hallgatóink tanításával iparkodunk a hazának lelkészeket és bírákat, tanárokat és tisztviselőket vagy, az egyetem sajátlagos célja szerint, a tudománynak munkásokat nevelni, hogy az irtózatossá öldöklésben szenvedett nagy szellemi és erkölcsi értékvesztést legalább részben pótoljuk és hogy a béke beköszöntével népünk és kultúránk ne nélkülözze a szükséges erőket. Ha pedig valaki azt vetné közbe, hogy harcba vonulásunk nem a fegyverfogók száma, hanem a tény erkölcsi súlya szerint mérlegelendő, annak tekintetbe kellene vennie azt a körülményt, hogy minő deprimáló hatást tenne — igaz ok nélkül — a háború elején bizakodva megnyitott egyetem kapuinak bezárása a közvéleményre.

Ezért bizvást folytassuk azt a munkát, melyet a király és a kormány ránk bízott. Ez a haza szolgálása. Ez is harc, ez is háború. Az a harc, melyet az országhatárokat nem ismerő tudomány munkásai viselnek szüntelen a szabad kutatás és kritika fegyvereivel, az igazság szolgálatában, az emberi nem előbbre vitele céljából, melyet a nemzeti kultúra apostolai folytatnak, hogy népük jövőjét biztosítsák, mert minden nemzetnek csak addig van létjogosultsága, ameddig nemzeti a kultúrája. A most dúló világháború, mely a gazdasági érdekeknek és a politikai hatalomra törekvésnek kíméletlenségében és vadságában példátlan megnyilatkozása, szomorúan igazolja, hogy a kulturális haladásával hivalkodó XX. században is még mindig érvényes a görög- és renaissancekori művelődéstörténet nagy kutatójának Burekhardtnak keserű lemondással tett megállapítása: Macht ist das erste, die Kultur höchstens ein ganz sekundäres Ziel.

Hogy ez a szomorú igazság megdőljön, hogy a gazdasági érdekek, a hatalomra törekvés ne öncél, hanem csak eszköz legyen az emberi haladás biztosításánál, hogy a kultúra legyen az emberiség törekvéseinek irányítójá, ezért folytat háborút szüntelen a tudomány és az iskola. Ebben a harcban szünetnek sohasem szabad beállania, ma a világfölfordulás rettenetes napjaiban sem, nem szabad szünetnek beállania a mi egyete-

münk munkájában sem, mely a magyar kulturának erős vára kell hogy legyen mindenkor.

Hűséges emlékezéssel küldve a távolban hazánk épségeért és szebb jövőjeért küzdő volt és leendő hallgatóinknak szívünk mélyéből fakadó üdvözléteinket, és leghőbb kívánságainkat, hogy diadalmas béke után minél előbb térjenek vissza körünkbe, — lássuk most már, miként van fiatal egyetemünk a visszatérők fogadására berendezve, mik a legközelebbi jövő teendői.

(Először a ref. hittudományi karról szolt a beszéd; ép oly jelentős, mint örvendetes ténynek tartja, hogy a budapesti katolikus theologiai fakultás mellett immár a hazai reformátusságnak is megvan a maga, amavval teljesen egyenlő jogú hittudományi fakultása, mely nyilvánvalóan a protestáns tudományok művelésének központja lesz és a ref. lelkészi karnak, mely hazai művelődésünk történetében oly kiváló szerepet vitt, tudományos képzettségét az eddigénél is magasabb színvonalra fogja emelni. Majd a jog- és államtudományi karra térve át, a jogi oktatás reformálásának tervével kapcsolatban fejtegette ennek az egyetemi oktatás általános elveivel összefüggésben levő problémáit: a kötelező lecke-átogatásnak, a más karbeli előadások elhagyásának és a doctoratusnak kérdéseit, mely utóbbiról követeli, hogy ne legyen minősítési alap, hanem csupán tudományos fok, mely a maga teljes eszményi értékében őrzendő meg. A filozofiai karról megállapítja, hogy igen szűk keretben, kevés tanszékkel indították meg; megismerteti a kar fejlesztésének programját, továbbá azt a Debreczenre nézve nagy fontosságú javaslatot, melyet a kar a kormány elé terjesztett, hogy a debreczeni egyetemen a balkáni és kisázsiai népek nyelvének, történetének, gazdasági-földrajzi viszonyainak kutatására tanszékeket állítson. A legközelebbi jövő feladatainak vázolása után így fejezte be beszédét:)

Zárom szavaim. Egy tervvel, javaslattal teszem, melyet — ha a tekintetes Egyetemi Közgyűlés szíves hozzájárulását nyeri — nem lesz nehéz előkészíteni és megvalósítani. A gondolatot hozzá annak a komor ünnepegyességében rembrandti ecsetre méltó jelenetnek lelkében felejthetetlenül élő emléke adta, mikor itt, e teremben, búcsúztattuk a háború első éveiben hadi szolgálatra jelentkezett theologus hallgatóinkat. Lángoló lelkességük, a magyar hazának a kollégium falai közt századokon át szent hagyományként ápolt szeretete harcba vitte őket. Elmentek és egyrésztük már nem tér vissza többé hozzánk, mert megtért az örök béke és dicsőség országába. Másik két fakultásunk is gyászol már azok hosszú sorában, kik hallgatóik közül a haza védelmére fogtak fegyvert, olyanokat, kik hősi halállal haltak. Az alma mater fájó büszkeséggel gondol hősi fiakra, mert nincs nagyobb dicsőség annál, mit a hazáért, a közért való önfeláldozással szerezhetünk.

A görög szellem egyik leghatalmasabb képviselője, Aischylos, ki gondolatának fennkölt magasztosságával ma

is szívünk mélyén megragad, ki remek drámáival örök nevet biztosított magának. — hisz' a modern szigorú értékelés szerint is a világirodalom első drámáiról közé sorolandó, — önszerzette siriratában élte munkájára és dicsőségére, költő voltára még célzást sem tesz, csak azt adja hírül az utókornak, hogy Marathon-harcos volt, mert minden költői babérnál többre tartotta, hogy Marathon síkján hazája szabadságáért küzdött.

Mi is tartsuk ily nagyra hős fiaink harcát, a csatamezőn dicsőn elesettek áldozatát! Ha közvetlenül nem is szolgálhatták a magyar kulturát, szívük vérével védtek azt. Most épülő egyetemünknek lehetne-e szebb dísz, mintha főbejárata előtt hallgatóink hősiességének emléket emelnénk, szobrot az elesetteknek, emléktáblát mind-ama tanárainak és tanulóinak, kik a világháborúban részt vettek. Az elesetteknek emelendő szobor köszöntse az egyetem csarnokába belépőket, ez legyen beszédes tanúja irántuk érzett hálánknak és tiszteletünknek. De többet is fejezzon ki annál! azt, ami az emlékműnek eredeti, ősrégi gyönyörű rendeltetése volt. Előzsiában és a Nilus menti ősi birodalomban, ahol évezredekkel időszámításunk kezdete előtt az első emlékszobrokat emelték, nem avval a céllal tették azt, hogy nagy fejedelmek, kiváló hadvezérek és jeles emberek emlékét örökítsék meg, azaz dicsőségét hirdessék, hanem abból a vallásos hitökből folyó meggyőződésből, hogy porrá vált testük helyébe új hajlékot adjanak az elhaltak lelkének, lelküket a szoborhoz kössék. Azért választották szobraikhoz a legkeményebb kőzeteket, gránitot és bazaltot, hogy az elhunyt halhatatlan lelke sohasem váljék hajléktalanná, időtlen-időkig köztük lakozzék. Mi is evvel a szándékkal emeljünk szobrot elesett hallgatóinknak, az idők viszontagságaival dacoló anyagból, bronzból, hogy a messze földön porladó testükből elszállott lelkük közöttünk lakozzék és valameddig, sok századon át, magyar ifjak sereglenek a debreczeni egyetemre, hogy a tudományokban képezzék magukat, a tudomány művelésére és szolgálatára készüljenek, ott örködjék közöttük a hosszú békének néha ernyesztő hatású, a nemzeti összetartást veszélyeztető, az idegen kultuszára hajlandóvá tevő napjaiban, mindig azok lelke és szelleme, kik példát adtak arra, hogy a köteleességet minden áron, az élet árán is teljesíteni, a hazát minden áldozatra, a halálra is készen szeretni kell! —

A hatásos székfoglaló után **Dr. Papp Károly** bölcsészeti dékán intézett az egyetemi ifjúsághoz tartalmas beszédet, amelyben miután hivatásuk magasabb feladataira, köteleességtudásra, általánosabb műveltségre stb. figyeltette őket, így folytatta és fejezte be parainesisét:

„Ismereteik gyarapításán, kedélyéletük természetes nemesítésén kívül ne hanyagolják el a *hit kultuszát* sem, mely nélkül lelki világunk teljesnek és harmónikusnak nem mondható. Nem túlzó felekezetiességet, vagy

éppen vakbuzgóságot értek ezalatt, miket korunk végletek közt hánykódó iránya megint fölszínre vetett, hanem azt az ösztönszerű, mély vallásosságot, melyet maga az Örökkévaló plántált halandó szívünkbe, mint kultuszát a tudás határain túl eső lét különböző formákban böleselkedő költészetének. Mily jól esik ennek a keblén koronként megpihennünk, szárnyain a mindennapiságból fölebb emelkednünk, sugalmainál korán megtanulnunk: hogy hiú emberi sikerekben elbizakodni, sorscsapások közt elesüggedni nem szabad. Itt e közös oltárnál mindnyájan találkozunk, hisz mindnyájunk vallásának végső morálja (legyen bár annak külső formája és megnyilatkozása különböző): lényegében egy és ugyanaz. Ugyanaz az isteni bölesességben bizó s akaratában megnyugvó hitben s a másokért élő és áldozni tudó szeretetben, melyek etikai voltunk legbecesebb kincsei maradnak mindenha... Igen, ifjú Barátim, ha ez a mély és tiszta vallásosság egyszer áthatott bennünket, forrása is marad minden emberi sikereinknek és boldogságunknak: szárnyat az ifjú kor magasra vivő törekvéseinek nem szegi, de nem, — amelyet pedig némely modern böles és igen nem böles tagadni merészel — nem, a tudományok egyetemes haladási-ának sem és pedig azért, mert gondolkodó világunk kútféjét, az ész sem spekulációjában nem gátolja, sem köreiből és jogaiból ki nem zavarja. „A hit, úgymond Lessing, nem lemondás az ész jogairól, csupán annak beismerése, hogy ennek is vannak határai. Azáltal, hogy az ész magát a hit tekintélyének szabadon aláveti, nem szűnik meg saját birodalmában úr maradni. Mindazt, ami e téren megilleti, a hit sértetlenül megadja neki.”

És most búcsúzóban a legmagasztosabb kötelességek egyikére, a *hazaszeretetre* kellene még önöket figyelmeztetnem Nemes Ifjúság! — A hazaszeretetre, önöket, most?! amikor barátaik és társaik mintegy kétharmada kezdettől végig ott küzdött és küzd ma is e borzasztó világegés szűzféle esataterlein, hogy magyar hazánk földjét, becsületét és szabadságát a rája zúduló ellen ellen megvédjék... Amikor esatakos vagy lerongyolt ruhákban, lázban égve vagy sebekből borítva ma is ott marsolnak Volhinia moesarai közt, a galiciái és bukovinai hegyoldalokon, a székely havasokban, vagy viaskodnak a pokol minden ördögével Doberdo szörnyű szikláin, melyek a Dante Infernójának retteneteit juttatják eszünkbe... Hazaszeretetről szólni, már csak ő miattuk is inkább blasfémia lenne ma önök előtt, amikor társaik küzdelme, szenvedése, áldozata és dicsősége nemcsak a mi Egyetemünk, hanem az egész magyar nemzet áldozata és dicsősége egyszermind. Ők olyat tettek, amit Petőfivel szólva, az iskolában nem tanulhattak meg, mert ilyenekre csak a faji ős erők s az olthatatlanul égő honszerelém taníthatta őket.

De mint minden igazán nagy tett nemcsak nagyságával, hanem sugalló erejével is messze világít, az ő áldozatuk is megtanított azokkal a népünk fiaiból támadt

hős ezredkével együtt kiirthatatlanul valami másra is, amelyet semmiféle új jogi elmélet, vagy hatalmi törekvés meg nem dönthet többé: hogy minden nemzeti államban csak egy nemzeti ideálnak van létjoga, annak, mely a nemzet történeti múltjából és intézményeiből sarjadt ki, mely a haza talajában él és virágzik, abban a talajban, melyet az ősök tengernyi vére és szétszórt csontjai szenteltek meg. Minden más idegen bálványt, melyet ezzel a szentséges ideállal szembeállítanak: le kell rombolnunk, míg emezt beleiktatjuk minden agyba s hirdetjük, mint hűsvéti ígéket Nagypéntek éjszakáján is. Ennek alapján hisszük, reméljük, hogy:

Lesz még egyszer ünnep a világon!
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a esatakon:

mindaz, ami legjobbjaink lelkét századok óta hevítette: valóra válik. Addig minden koszorúnk az önöké legyen Nemes Ifjúság, akiket távollevő társaikkal együtt szívből köszöntve, egy boldogabb, dicsőbb magyar haza gondolatának jegyében, Isten segedelmével az 1916—17-ik iskolai évet megnyitom.”

E beszéd után a rektor a nagyszámú és előkelő közönség jelenlétében lefolyt ünnepséget berekesztette.

Egyház

A debreczeni református egyházmegye őszi közgyűlése.

A debreczeni református egyházmegye Dávidházy János esperes és Fráter Barnabás biharvármegyei alispán egyházmegyei gondnok elnökle mellett szeptember hó 27-én tartotta őszi közgyűlését. A lelkesi és tanácsbírói kar csaknem teljes számban jelen volt; az egyházi képviselők közül is keveset tartott távol a háborús idő. Kedves, elismerésre méltó hűség, hogy az egyházmegye egyik buzgó világi jegyzője dr. Szeremlei Béla a katonai hatóságtól szabadságot nyerve a gyűlés idejére, megjelent közöttünk, s nagy körültekintéssel referálta a rábízott — sokszor valóban harcias ügyeket. Sajnos, hogy másik világi jegyzőnkhez, gondnokunk fiához, még most sem lehetett szerencsénk, távol Oroszországban, szomorú hadifogságban várja szabadulását. Csöndes sóhaj szállt lelkünkől: „Uram szabadítsd meg a mi foglyainkat!”

A közgyűlést Dávidházy János esperes kenetteljes, buzgó imádsággal nyitotta meg. Az imádság szavainak elhangzása után, melyet kiváló alkalmiság jellemzett, az esperes elnöki beszédében szomorúan mutatott rá a háború alatt felsarjadt bűnökre; hogy nemcsak a külső ellenséggel kell küzdenünk, hanem itthon a bűnök légió-

jával is. Fontos hivatás vár a keresztyén egyházakra, beleplántálni, ápolni, fenntartani a hívek kebelében az erkölcsi eszményt! Kegyeletes szavakkal parentálta el Kovács Gyula alsószabolesi gondnokot és Horkay Lajos debreczeni igazgató-tanítót.

Az esperes évi jelentésében világos képét festi meg az egyházmegye 1915. évi valláserkölcsei és anyagi állapotának. Az egyházmegye külső és belső élete, bár a háború sok nehéz helyzetet teremtett, mégis megnyugtató képet nyújt. A hitélet terén erőteljes fellendülés tapasztalható. Az egyházak nagy szeretettel gondoskodnak a katonák lelki szükségleteinek kielégítéséről. E tekintetben a reformátusok hegyen épített városa, Debreczen jár elől jó példával. Az esperesi jelentésből örömmel láttuk, hogy a debreczeni egyházmegye esperesének több, mint három évtizeden át példaként szolgáló egyházkormányzói jeles képességei ma sem halványultak meg, a régi erővel, a régi bölcsességgel igazgatja a nagy debreczeni egyházmegyét.

Az idők jele, hogy mindhárom esküttevő tanító nő volt! Szeretnők, ha a merev általánosságban írott rövid esküforma helyett az egyházkerület 1898. évi 433. számú határozatával megállapított igen szép, a tanítói hivatás méltóságához alkalmazott esküforma használatnák.

Az egyházmegye lelkesedéssel hozzájárult ama nagyszabású terv támogatásához, hogy a reformáció négyszázados évfordulójára Budapesten az egész magyar református egyházat reprezentáló nagy templom és központi palota építtessék.

Az egyházkerületi közgyűlés 60—916. sz. a. kelt határozatában kimondotta, hogy a tűzkárbiztosítási jövedelemből, eddig adott jutalékot jövőre nem adja ki az egyházmegyéknek, mert az abból segélyezett egyházmegyei gyámpénztárak immár zárt intézmények, amelyeknek jótékonyágában csak a zárt intézmény tagjai részesülhetnek. Ha a jutalék visszamarad az egyházkerületi tűzkármentesítési pénztárban, sokkal inkább szolgálni fogja a közérdeket. Az egyházmegyei közgyűlés azon az okon, hogy a debreczeni egyházmegye azt a jutalékot nem a zárt intézménnyé tett gyámintézeti pénztárnak szokta adni, hanem külön tűzkármentesítési pénztárt alakított abból s annak jövedelméből rendszerint két lelkészleány neveltetési segélyére (a debreczeni felsőbb leányiskolában) öt-hatszáz koronát szokott évenként nyújtani, felterjesztést intéz a jobban informálandó egyházkerületi közgyűléshez s kéri a jutaléknak a kiadását jövőre is, annál is inkább, mert a segélyt 1916. évre is megszavazta s igen fájó érzelmeket keltene a segélyre felvettekben, ha a jutalék visszatartása miatt a segélytől elesnének. Az egyházmegye ezt a felterjesztést egyik lelkész kör értekezletének beterjesztett határozatából kifolyólag intézi az egyházkerületre, hol bizonyára méltányos fogadtatásban részesül a kérelem. Amint értesülünk, más egyházmegyében is van hasonló helyzet s másunnan is jönni fognak ebben a tárgyban kérelmek.

Az egyházak történetére vonatkozó adatok — egyetlen egyházközség kivételével — az esperesi hivatalban vannak. Feldolgozásra várnak. Az adatokat be nem szolgáltató lelkész ellen, több más mulasztásai miatt is, fegyelmi eljárás folyik, ami annyival sajnálatosabb, mert az illető atyafi köztudomás szerint jeles képességű ember.

Nagy jelentőségű s messze jövőre kiható határozatot hozott az egyházmegye akkor, midőn a tavasszal kiküldött bizottság előterjesztésére egyhangú lelkesedéssel kimondta, hogy a jubileum évében megnyitja Berettyóújfaluban a református polgári leányiskolát, átvévén a most ott négy tanerővel működő magán polgári leányiskolát. Sok határozatunknak, amelyeket most bőséges viták között hoztunk, nyoma is elenyészik akkora, midőn ez az iskola, mint erőnk, hitünk bizonyosága még mindig élni, áldásosan működni fog.

Berettyóújfalu nem „felekezeti szempontból exponált egyházközség”; — tehát kívül maradna a tiszántúli református egyházkerület figyelmén, amely figyelem a tavaszi egyházkerületen, a tervbe vett polgári leányiskolák felállítását „exponált helyen” találja a legcélszerűbbnek. A magyar állam régi iskola-politikája jut eszünkbe, amely a középfokú iskolákat a nemzetiségi vidékeken szerette felállíttatni. A reformátusság zömének a perifériákon, a legexponáltabb egyházakban felállítandó leányiskolák nem tehetnek olyan szolgálatot, mint a reformátusság között létesítendő; amazokat nagy részben a más felekezetű növendékek töltik meg.

Berettyóújfalu a reformátusság tengerében fekszik. Négy egyházmegye kötelékébe tartoznak azok a községek, amelyek részint a szolgabíróság, részint a járásbíróság, telekkönyv, adóhivatal, pénzügyőrség révén Berettyóújfaluba gravitálnak. Ezek az alsószaboleshajdúvidéki egyházmegyéből: Földes (5093 református, 5526 lakos), Sáp (1253—1329); — a bihari egyházmegyéből: Csökmő (3219—3626), Darvas (671—1305), Zsáka (2216—3331), Furta (1526—2233), Berettyószentmárton (1083—1541), Vánasod (1762—1937), Bojt (1180—1274), Told (568—643), Biharkeresztes (2722—3560); — a debreczeni egyházmegyéből: Bajom (3959—4314), Szerep (2043—2487), Udvari (4078—4471), Baránd (3239—4022), Torda (1542—1739), Rábé (2994—3362), Danesháza (494—503), Bakonszeg (1555—1686), Péterszeg (1735—1806), Gáborján (1647—1715), Henczida (2147—2396), Esztár (1507—1605), Pocsaj (1462—3158), Konyár (2635—2752), Tépe (1105—1142), Berettyóújfalu (6523—8579), Kaba (6160—6806); — a nagyszalontai egyházmegyéből: Mezősas (1600—1666), Komádi (7172—8570), Apáti (1199—2144), Homorog (1206—1669), Berekbőszörmény (3018—3313); — azaz 96,290 lakosból 80,313 református! Ennek a nyolcvanezer református léleknek éppen olyan, vagy még nagyobb szüksége van a polgári leányiskolára, mint akármelyik felekezeti szempontból exponált egyházvidéknek. A szükség kényszerítő hatása alatt az 1915. év őszén alakult egy magán

polgári leányiskola. Tanárnői protestánsok, igazgatónője egy jeles tehetségű református tanárnő, aki előbb egyik tanítónőképzőintézetünkben működött. Elismerésre méltó működésük az egész vidéken megszilárdította a bizalmat a polgári leányiskola iránt. A község évi 2000 koronát, az egyház évi 500 korona állandó segélyt szavazott meg, nagy lelkesedéssel, a létesítendő református intézet részére. Az államsegély a törvényes korlátokon belül biztosítható. Lehetetlen, hogy az egyházkerület elzárkózzék az intézet segítésétől, amely épen az ő programját igyekszik valóra váltani; s amely nyolcvanezer reformátusnak lenne egyik erős vára. Az intézetnek megfelelő helyiséggül kínálkozik az úri kaszinó pompás helyisége, amelynek tagas termeiben az osztályok elhelyezhetők. A kaszinó a háború kezdete óta a vöröskereszt egylet kiegészítő kórhaza. Igen csekély átalakításra volna szükség. A berendezés költségeit nagylelkű ajánlattal magára vállalta Dr. Szilágyi Lajos es. és kir. kamarás, országgyűlési képviselő. Az egyházmegye a kerülettől évi 2000 korona segélyt és 10.000 korona egyszersmindenkori építési segélyt kér. Bizodalommal tekintünk a kerület határozata elé. Az a kerület, amely segíti a többi leányintézeteket, atyai támogatásába fogadja a debreczeni egyházmegyének egy nagy református vidék goepontjában létesítendő intézetét is.

Sajnálattal értesültünk a gyűlés folyamán arról, hogy a konyári lelkész azt jelentette az esperesi hivatalnak, hogy a konyári hengermalom 6 orosz fogoly munkása részére egyik iskola tantermében adott elszállásolást. Presbiteriumi engedély nincs ugyan hozzá, de a gondnoknak s majdnem minden presbiternek tudomására hozta az eljárását, kifogást egyik sem tett ellene az egyik tanítót kivéve. Kéri az esperes beleegyezését. Esperes 495. sz. a. azt válaszolta a felterjesztésre, hogy presbiteriumi határozat nélkül nem intézhetnek, annál fogva felhívja a lelkészt, hogy a presbiteriummal láttassa el az ügyet s a határozatot küldje meg. Közben a konyári iskolaigazgató a népiskolai szervezet 16. §-ára való hivatkozással, mely szerint a tantermet szűnidőben nem szabad sem az egyháznak, sem a bentlakó tanítónak gazdasági vagy háztartási célokra felhasználni, panaszolja, hogy Hegedüs Ferenc a leányiskola II. és III. tantermét lefoglalta, fogoly munkásokat helyezett ott el. A felelősséget nem vállalja sem az iratokért, sem a butorokért. Esperes 522. sz. a. jún. 12-én 5 nap alatt újabban ír s várja a jelentést, elrendeli, hogy az iskolát azonnal ürítse ki, erről 5 nap alatt jelentsen.

Erre azt válaszolja 120. sz. a. a lelkész szept. 1-én, hogy a leiratot nem vette; de jelenti, hogy a felebbezés tárgyaltan, mert az igazgató tanító a tiltakozást visszavonta, a presbiterium pedig az átengedést tudomásul vette. Az ide vonatkozó iratokat az esperesi hivatal további intézkedés céljából beadja az egyházmegyei közgyűléshez.

Az egyházmegyei közgyűlés ebben a tárgyban a

következő határozatot hozta: A közgyűlés sajnálattal látja, hogy Hegedüs Ferenc sem mint lelkész, sem mint iskolaszéki elnök nem viseli eléggé a szíven hivatását, mikor a népiskolai szervezet 16. §-a ellenére az egyház tantermét idegen célra átengedte köztudomás szerint a saját anyagi érdekeben. Hiszen ha egyenes igazolható miniszteri vagy más külön rendelkezéssel kerülne is szembe, amely a tantermet lefoglalással fenyegeti, neki kötelessége lenne egyháza ügyét magáévá tenni, érte kardoskodni, küzdelmében az esperesi hivatalt és más felettes hatóságát segítségül hívni: nem pedig mintegy azok megkerülésével az egyház tulajdonát idegen kézre játszani. Közgyűlés szigorúan utasítja őt, hogy mind ezúttal, mind jövőben szorosán igyekezzék magát felettesi rendelkezésének alávetni s velök való érintkezésben előzetes engedélyt tanúsítani. Az iskola kiürítéséről, az igazgató tanító tiltakozásának visszavonásáról szóló bizonyítékaiktól számítandó 10 nap alatt újabb felhívás nélkül fegyelmi eljárás terhe alatt küldje fel az esperesi hivatalhoz.

A gyűlés végeztével közebéd volt, amelyen megjelent Dr. Baltazár Dezső püspök úr is, aki a ragaszkodó szeretet meleg szavaival köszöntötte fel az egyházmegye esperesét és gondnokát. A közebédén ott láttuk Radechovszky B. lengyel lelkészt is. Lodz mellől, Zelowból jött; a varsói református szinodus tagja. Az ő temploma is romokban hever, gyülekezete földdel egyenlővé lett. Ez a sorsa a többi, mintegy 20—21 lengyel református gyülekezetnek; a református lelkészek közül többeket Szibériába internált az orosz. Radechovszky lelkész meglátogatja a magyar református püspököket is, hogy összeköttetést keressen a magyar reformátusokkal.

Mennyi bizó reménység, szép terv a háború utáni boldog időkre!

d—o.

A máramaros—úgocsai egyházmegye közgyűlése.

Egyházmegyénk október hó 4-én tartotta közgyűlését Királyházán. A háborús állapot sok nyomorúsága készítette az elnökséget, hogy ide hívja össze közgyűlésünket. Máramaros belső hadiszintér, honnan a Királyházaig való utazás is majdnem lehetetlen. Meg is látszott ez a távolmaradók nagyszámán; 10 egyház nem volt képviselve gyűlésünkön. Akik ott voltunk is, aggódó lelkünk teljességével voltunk ott.

Esperesi buzgóságos imával és gondnoki rövid megnyitóval kezdődött a gyűlés. Mindkettőben, a nehéz idők borongó érzései között is ott csillogott az Istenbe vetett hit bizakodó reménye. Megemlékezett gondnokunk az alsószabolesi traktus gyászáról, a Kovács Gyula haláláról s mi vele együtt fájlaltuk a derek férfiú kidöltét.

Megnyugvással hallottuk ezután a buzgó esperesnek jelentését a múlt és a jelen év első feléről. A gondos

munkát köszönet jutalmazta. A jelentés kapcsán parenthesisálta el traktusunk a boldogemlékezetű Darabanth Gusztáv lelkészt és üdvözölte utódját, a tevékeny missionáriust Benkő Viktort. Örömmel vétetett tudomásul, hogy a viski lelkésznek egyháza háborús segínyt adott. Követendő példa!

Esperesi jelentés kapcsán szó esett arról is: *megengedhető, összeegyeztethető-e református elveinkkel az esti istentisztelet tartása mesterséges világitás mellett templomainkban?*

A tekeházai lelkész ugyanis, királyházi leányegyházában is, este mesterséges világitás mellett tartott istentiszteletet.

E szükségszülte körülményt előadó helytelenítette és ennek betiltását javasolta. A vitában a vélemények megoszlottak, némelyek a református elvekkel is meg egyezőknek, mások azzal ellenzőknek tartván azt. Az bizonyos, hogy sok egyházunkban van már precedens világitás melletti közös, templomi istentisztelet tartására. Gondolom e lap hasábjain, tárgyilagos vitában közmegelegedésre eldönthető e kérdés addig is, amíg egyházmegyei jövő közgyűlésünk behatóban foglalkozik e tárggyal. (NB. közgyűlésünk a döntést a jövő gyűlésre halasztotta.)

Örömmel vétetett tudomásul, hogy a máramaroszigeti akadémia tanárképviselőjéül dr. Lányi János jogtanár, tanítóképviselekül Kisfaludi Ferenc técsői és Szabó Lajos halmi tanítók választották meg.

A 98—1916. sz. kerületi határozat tárgyalásánál azt az eredményekben messzekiható határozatot hozta a közgyűlés, hogy Máramarosszigeten, az állami felsőbb leányiskolák mellé, református leányinternátust állít fel.

Ugyancsak kerületi határozat folytán tétetett jelentés arról, hogy az ősi viski és nagyszöllősi gyülekezetek ezután is legátust kérnek. A többi egyházak pedig felhívtak, hogy egymással karöltve keltsék életre a tisztos legátusi intézményt.

Az iskolák 1915—16. tanévi állapotáról szóló jelentés vegyes érzelmekeket váltott ki. Míg a gyulai, szigeti, viski lelkészek hadban levő tanítók helyett való mindennapi tanítása elismeréssel honoráltatott, addig kellő rigorozitással hozatott határozat a hanyagok ellen, igazolására e lap hasábjain hangoztatott elveknek.

A Kálvin-szövetség lelkész és tanítói betegségyelzési mozgalmához lelkes csatlakozást határoztunk.

A református leánynevelés érdekében, az ügy fontosságához mérten, sok és minden elismerést érdemlő agilitással dolgozó szatmári egyházmegye mozgalmában részvételre elnökségét küldte ki közgyűlésünk.

A tüzkár biztosítási jutalékról lemondott az egyházmegye.

A királyházi káplánság ügye fontosságához mérten tárgyalatott. A több mint 400 lelket számláló, jobháza vasútasokból álló gyülekezet bizony megérdemelné, hogy rendes lelkészre bizassék a vezetése.

Több kisebb fontosságú ügyben való határozat után szétoszlottunk, azzal a szívbeli óhajttással, bárcsak békeességben gyűlhetnénk össze tavasszal Máramaroszigeten.

Máramarosi.

Egyházi Statisztikai Évkönyv.

A Debreczeni Protestáns Lap 1916. évi 26. számában, a 306. lapon a tavaszi egyházkerületi közgyűlésről szóló referáda kapcsán olvasom a következőket: „Célba vette volt egyházkerületünk az egyházkerületi statisztikai hivatal szervezését s ebben a kérdésben az 529—1915. számú végzésben javaslatot vár a pénzügyi bizottságtól. A pénzügyi bizottság úgy tudja, hogy ennek az állásnak szervezése mellőzhető, legfőlebb arról lehet szó, hogy hozzáértő egyén bizassék meg a statisztikai adatok anyagának feldolgozásával, miért megfelelő hononáriumban részesülne. A pénzügyi bizottság a püspök úrtól kért információ vétele után az őszi közgyűlésre fogja elkészíteni a kívánt javaslatot. — A közgyűlés a pénzügyi bizottság javaslatát határozati erőre emelte.“

Nem ismerem a tiszántúli református egyházkerületben ezen ügynek előzményeit, azonban mégis azt hiszem, talán nem tévedek, ha rámutatok arra, hogy ezen kérdés előzményei valószínűleg összefüggésben vannak azzal a törekvéssel, melyet az új egyházpolitikai törvények életbeléptetése óta esekelységem a protestáns sajtóban állandóan közölt országos egyházi, hitfelekezeti, reverzális statisztikai adatokkal nemesak nyilván tartott, de egyúttal több ízben rámutatott e tekintetben a halaszthatatlan teendőkre.

Az új egyházpolitikai törvények életbelépte, tehát 1895. év óta vaskos kötetet tennének ki azon statisztikai közleményeim, melyeket teljes részletességben állandóan a Protestáns Egyház és Iskolai Lapban s az eredményt rövidesen összegezve a protestáns sajtóban közöltem.

Statisztikai közleményeimben több alkalommal rámutattam, sőt az Evangelikus Órallóban annak tervezetét is kidolgoztam, hogy úgy az evangelikus, mint a református hazai egyetemes egyházaknak elodázhatatlanul szükségük volna egy oly szervet létesíteni, mely az egyház minden viszonylataira kiterjeszkedő hű képet, tükröt mutatna az egyházi népességi, felekezeti, anyagi, kulturális, szociális, humanitárius, vallás-erkölcsi, sőt bűnügyi stb. közállapotairól is.

Ily szerv, melyet minden kultur állam, sőt minden modern rendezett testület szervezett, évek óta igénybe vesz és célszerűen felhasznál, mint az állami központi statisztikai, fővárosi statisztikai hivatal; társulatok, testületek évi jelentései, mérlegei; de maga az egyház is régóta igénybe veszi, gyakorolja az egyes egyházak, egyházmegyék, kerületek, egyetemes gyűlések, konventek, intézmények évi jelentéseikben, iskolák értesítőiben

stb. — Csakhogy míg amott egységes, központilag szervezett, addig az egyházaknál szervezetlen, szétszórt, nem egységes az ily szerv és annak működése; úgy, hogy ha a hazai egyetemes evangélikus és református egyházak közállapotaival hiteles adatok alapján közelebről akarunk megismerkedni, a különböző jegyzőkönyvek, jelentések, értesítők stb. tömkelegére vagyunk utalva, melyeknek összegyűjtése s attekintése emberileg szinte a lehetetlenséggel határos.

Ezen közérdekű egyházi és kulturális célt kívánja szolgálni az alábbi indítványom, melyet a f. évi hegyaljai ev. egyházmegyei és tiszakerületi ev. gyűlések elfogadva magukéva tettek s hiszem, hogy hivatalból való felterjesztés folytán az ez évi evangélikus egyetemes közgyűlés sem fog elzárkózni az előtt.

Indítványom a következő:

Mondja ki az egyházmegyei közgyűlés, hogy a reformáció 400 éves évfordulója alkalmából elodázhatatlannal szükségesnek tartja, egy, a kor színvonalán álló, a statisztikai tudomány eszközeivel és módszereivel feldolgozott, a hazai egyetemes evangélikus egyház összes viszonylataira kiterjeszkedő és azokat felölelő Statisztikai Évkönyvnek elkészítését és megjelenését, mely hű tükröt mutatna a hazai ev. egyház jelen állapotairól s biztos kalauzusz szolgálhatna a legközelebbi jövő teendőinél.

Az indítvány elfogadás esetén felterjesztendő az egyházkerületi és egyetemes gyűlésekhez.

Az indítványnak az egyházmegyei és kerületi gyűlések által történt elfogadása után, nem kétlem, hogy az egyetemes közgyűlés is magáéva teszi azt. — A reformáció 400 éves évfordulója kötelez erre a múlt és a jövővel szemben, de a jelenben is, egyházi intézkedéseinkben is biztos életbevágó lépést nem tudunk tenni egy ily hű kép, útmutató szerv nélkül.

Ebben az értelemben tartanám célszerűnek, ha a tiszántúli református egyházkerület közgyűlése is magáéva tenné az ügyet; nem külön kerületi, hanem hazai egyetemes református egyházi statisztikai Évkönyv megvalósulását mozdítaná elő, melynek adatait egységes terv szerint természetesen minden egyházmegye, egyházkerület önállóan ellátna és önállóan szolgáltatná ki, de az egységes mű az egész hazai református egyházzal és annak minden részleteiről világos hű képet mutatna magunk és mások tanulságára.

Abban a hiszemben, hogy nem veszik tőlem rossz néven, testvéri jóindulattal ajánlom az elmondottakat a tiszántúli református nagyrabecsült őszi egyházkerületi közgyűlésének szíves figyelmébe.

Ka-sa.

Homola István,
ev. lelkész.

Irodalmi szemle

A Diákvilág VIII. évfolyamának szeptemberi (első) száma Victor János gondos szerkesztéséről tanúskodik. A magyar evangéliumi keresztyén diákszövetség eme szükséges és hézagpótló közlönye elidőig július és augusztus kivételével havonként jelent meg, ezentúl azonban minden hó közepén napvilágot lát, még pedig legalább 16 lapon. A mostani füzetben a keresztyénség „moratoriuma” címen szellemesen elmélkedik Expectator, azután pedig a nyári gyűlésekről szóló jelentések olvashatók. Révész Imre Történelmi ideálokat mutat fel a marosvásárhelyi diákkonferencián tartott felolvasásából, míg Deme László a diákélet problémáiról szól. E Közlöny egyes számaihoz szinte odakivánczik a hiányzó tartalommutató.

Keresztyén Lelkipásztor, gyakorlati belmissziói havi folyóirat protestáns lelkipásztorok számára. Szerkesztő Nyáry Pál pécsi református lelkész. A folyó évi szeptemberi (10.) számba kisebb terjedelmű cikkeket írt Sallai István, Reichert Gyula, Konrad György, Papp Gusztáv és több névtelenül maradni kívánó munkatárs. Mindenikőjük az egyházi élet és evangéliumi nevelés terén észlelt szükségletek kielégítését óhajtják munkálni s ennyiben közleményeik figyelemre és megiszívlelésre méltók.

Jézus Krisztus háborús világa. Külön lenyomat a Református Szemle 1915. évi 52. és 53. számából. Írta Vásárhelyi József, 10 lap. Felolvasatott a nagyenyedi Protestáns Nőegylet 1915. évi december 19-én tartott estélyén. Szerző arról a korról akar beszélni, amelyben Jézus Krisztus élt és tanított: bele akarja helyezni Jézus Krisztus alakját abba a világba, mely az ő világa volt; azután meg akarja mutatni, ki volt Jézus e világ számára, hogy megmutathassa: hogy ki ő a mi világunk számára. Ezzel kezdi elmélgését: Végzi pedig így: „El *kell* hát jönnie annak a világfejlődésnek, amely felé először Jézus Krisztus mutatott utat, amikor béke és háború szinterét a mi lelkünkbe helyezte át; el *kell* jönnie annak az időnek, amikor a mi lelkünk szivárványos törésén keresztül béke lesz a földön és az emberekhez jóakarát; el *kell* jönnie a *lélek világ-békességének*. És el *is fog* jönni. — Higyjünk benne!”

Az országos középiskolai tanáregyesületi Közlöny ötvenedik évfolyamának 1—2. száma Ady Lajos szakavatott szerkesztésében, változatos tartalommal jelent meg. Kemény J. a német Einheitschule és a magyar középiskola reformjáról. Huszti József a tanárképzésről értekezik. A kisebb közlemények írói a leányközépiskolák, a polgári iskola reformja és a külföldi középiskolák körébe tartozó mozzanatok tárgyalnak, míg a Könyvszemle rovata alatt érdekes tanügyi eszmecserével és apróságokkal találkozunk. Alaposan és igen ügyesen tájékoztató jelzéseket tartalmaz a Lapszemle, míg az

Egyesületi élet az 1915—6. és 1916—7. évi belügyi statisztikával számol be. A Közlöny többi közleményei szintén figyelemre méltóak, időszerűek és hasznos tudnivalók.

Halottaink

Dr. Kovács Gábor a miskolci református főgimnázium nyugalmazott igazgatója, tiszáninneri egyházkerületi pénztárnok szeptember hó 28-án áldásos és munkás életének 62. évében Miskolcra elhunyt. A boldogultban dr. Kovács Gábor debreczeni egyetemi tanár és dr. Kovács Dezső budapesti református főgimnáziumi tanár édes apját gyászolja.

Biatsy Zoltán a 32. gyalogezred zászlósa, dr. Biatsy József mezőtúri főgimnáziumi tanártársunk fia szeptember 8-án a dornavatrai harcokban fejlődés következtében hősi halált halt. A minden vigasztalás Atyja enyhítse a kesergő szülék gyászos fájdalmát.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Tanévnyitás után.

Rövid negyvennyolc óra időközben követte egymást a kollégiumi és egyetemi évnyitó ünnepség.

Mindkét hatalmas intézmény a saját jellegének, különleges viszonyainak és az alkalomszerű kérdéseknek megfelelő tétellekkel és eszmékkel foglalkozott. A jelen voltak ismeretekben gazdagodva s szélesebb látókörrrel távoztak az ő Alma Mater diszterméből, tapasztalván azt a jól eső érzést, amit rendszerint minden értékgyarapodás kelt a kebelben.

Mindegyik ünnepség önálló, befejezett egész volt; tárgykörük is különbözött egymástól; hallgatóságuk szintén csak részben volt ugyanaz. Akik azonban mind a kettőn részt vettek s akik hosszú évek óta figyelemmel kísérik az ilyen alkalmakkor elhangzott szép és okos szavakat: azok bizonyára egészen természetesnek és indokoltnak találták, hogy mindenik szónokot eleven erővel ragadta meg a haza féltő szeretete és a hallgatóságot szintén az az érzés járta át, hogy a haza boldogságáért elhangzott nemes és méltó szavak nem rég letűnt időkből reánk maradt alkalmi rhetori formák, hanem olyan követelményeket előnkbe táró igazságok, amelyeknek megvalósításától nemzetünk fennmaradása és hazánk diesősége, boldogsága függ.

A haza volt a közös pont, amelynél találkoztunk; a haza felvirágoztatása legyen a közös cél, amelyet egyesült erővel, buzgó lelkesedéssel és áldásdús tettekkel egész életünk folyamán, egyen-egyen és mindnyájan elérni, megvalósítani szent kötelességünknek tudjuk és valljuk.

A haza minden előtt! □

Egyházkerületi bizottsági gyűlések és a közgyűlés ideje. Az egyházkerületi *tanügyi* bizottság ülése nov. 7 d. e. 9 óra; egyházkerületi *pénzügyi* bizottság ülése nov. 7 d. u. 3 óra; az *igazgató tanács* ülése nov. 8 d. e. 9 óra; egyházkerületi *népiskolai tanügyi* bizottság ülése nov. 9 d. e. 9 óra; egyházkerületi *bírósági* ülés nov. 21 d. e. 9 óra; *esperesi értekezlet* nov. 21 d. u. 3 óra; egyházkerületi *közgyűlés* kezdete nov. 22 d. e. 9 óra.

A debreczeni református polgári leányiskola ebben az iskolai évben nyílt meg az első osztályával s már is igazolta, hogy égető szükség volt reá, amennyiben 82 növendék iratkozott be. Ez a körülmény indokoltá és kívánatosá tenné, hogy a túlszűfolt osztályt már most párhuzamosítsák.

A debreczeni felsőbb leányiskola és leánygimnázium szintén nagy létszámot mutat fel. Az első felsőben van 74 növendék, tehát ennek az osztálynak a párhuzamosítása újból szükségessé válik, a II., III. és IV. osztályok párhuzamosak, a II-ban van 95, a III-ban 76, a IV-ben 69 növendék, az V-ben 4, a VI-ban 10 a létszám. A leánygimnázium növendékeinek száma évről-évre gyarapodik. Ebben az iskolai évben összesen 109-en vannak, akik közül 42-en V., 36-an VI., 19-en VII. és 12-en VIII. gimnázisták.

A debreczeni református tanítóképzőbe 199 tanítójelölt iratkozott be, még pedig osztályonként az I. A-ba 51, I. B-be 38, II. A-ba 41, II. B-be 37, a III-ba 32 tanuló. A IV. osztály nem nyílt meg, mivel a hallgatók legnagyobb része katona, a bennmaradt 5 tanulót pedig kibocsátották segédtanítóknak. A beiratkozottak közül heten a csiksomlyói római katolikus képző mellett növendékei, akiknek tápintézeti és egyéb költségeit a vallás- és közoktatásügyi miniszter vállalta. — Minthogy a kollégium épületét az idén még nagyobb mértékben vették igénybe, mint a múlt években is, a bentlakos 150 növendéknek a városban kellett sok utánjárással és fáradsággal lakást fogadni. — Kiköltöztették a kollégiumból a gyakorló iskolás növendékeket is, ami által megszűnt az udvaron az a kedvesen csengő gyerekzaj is, amelyik eddig jelezte az óráközöket.

A máramarosszigeti jogakadémiára eddig 48-an iratkoztak be. A beiratkozás még tart. Az előadások tartására a katonaság a Lyceumban csak egyetlen kiesi szobácskát hagyott meg; ezenkívül a kaszinó megengedte, hogy könyvtárában és társalgójában órákat tarthassanak.

A mezőtúri főgimnázium október hó 1-én tartotta évmegnyitó ünnepét. Az előadásokat 2-án kezdték meg.

A mezőtúri református egyház hadi celokra felajánlott harangjait a belvárosi toronyból szeptember 29-én vették le. A virágokkal és gyászfátyóval díszített három harangtól nagy nézőközönség vett búcsút.

A pápai theol. akadémiára eddig 30 tényleges növendék iratkozott be, még pedig az I. évfolyamra 5

a II-ra 2, a III-ra 12 s a IV-re 11. — A pápai református főgimnáziumba október 1-ig több mint 570 növendék iratkozott be.

A dunamelléki egyházkerületben folyó hó 15-én, az egyházkerületi gyűléssel kapcsolatban lelkésszentelés lesz, amelyre 11 ifjú lekipasztor jelentkezett.

Nem első alkalommal olvassuk, ami a Dunántúli Protestans Lap 41. számában látható, hogy t. i. egyes egyházkerületek a közgyűlés tagjai — jelen esetben a felszentelendő lelkészek részére is — kedvezményes vasúti jegyeket eszközölnek ki a kereskedelemügyi miniszteriumban. Kívánatos volna, ha ez a példa általánossá lenne.

Az evangélikus zsinat, amely 1913 december 8-án ült össze először, folyó hó 4-én tartott ülésén egyhangú határozattal kimondotta a zsinat berekesztését és feloszlását. A háború miatt ennek a zsinatnak működése nyomtalanul fog eltűnni az evangélikus egyház történelmében.

A soproni evangélikus teológiára beiratkozott hallgatók száma 18; az I. évfolyamon van 2, a II-on 3, a III-on 5, a IV-en 8 hallgató.

Evangélikus teológiai fakultás Varsóban. Lapunk 38. számában megemlékeztünk arról, hogy a varsói egyetemen római katolikus teológiai fakultást létesítenek. Legújabbán Michejda krakói evangélikus lelkész mozgalmat indított, hogy a dorpáti egyetemen megszüntetett evangélikus teológiai fakultás helyett a varsói egyetemen állítsanak egyet. *E—ik.*

Lelkészeiktatás Fehérgyarmaton. A szatmári egyházmegyébe kebelezett népes fehérgyarmati református gyülekezet folyó hó elsején iktatta be nagy lelkesedéssel megválasztott új lelkészét: Kézy Ignác volt fekete-tóti lekipasztort szép ünnepség keretében. A beiktatási ünnepélyre Kovács Lajos esperes is kiutazott Boros Jenő szatmári lelkész és Birta István református főgimnáziumi tanár kíséretében, míg a környékbeli lelkészek közül Horváth Imre májtisi és Tóth Sándor túristvándi lelkészek vettek részt az ünnepélyen. A beiktatási szertartás a délelőtti istentisztelet keretében folyt le, amikor is a diplomát szorongásig megtöltő hívek buzó éneke után Kovács Lajos esperes intézett a lekipasztori feladatokat mesterien körvonalozó beszédet az új lelkészhez és gyülekezetéhez. Majd Nemes Károly igazgató-tanító gyönyörű szóló éneke alatt az új lelkész lépett a szószékre és az ének elhangzása után megtartotta aktuális vonatkozásokkal átszótt, szónoki érzékkel fölépített, tartalmas beköszöntő beszédét 2. Kor. 12₂₀. alapján, mely igen jó hatást tett a gyülekezetre. Az istentisztelet végeztével presbiteri díszgyűlés volt, amelyen Horváth Imre felügyelő lelkész üdvözölte az új lelkészt, átadván neki az egyház pecsétjét, mire az új lelkész mondott szívből jövő köszönetet a presbitereknek az előlegezett bizalomért és Kovács Lajos esperesnek a beiktatási ünnepélyen való megjelenésért. A

presbiteri gyűlés után közebéd volt a városi kaszinóban, melyen a helybeli intelligencia, dr. Jármay Béla orsz. gyűlési képviselővel az élén, a vidéki vendégek és a presbiterium tagjai vettek részt. A kellemes hangulatban eltöltött közebéd alatt aztán többen éltették az új lelkészt és családját, valamint a vidéki vendégeket és a fehérgyarmati nemes eklézsia tagjait tartalmas pohárköszöntők keretében.

A nagyenyedi Bethlen-kollégium igazgatósága értesíti az érdekelt szülőket és növendékeket, hogy úgy a főgimnáziumban, mint a tanítóképző-intézetében az 1916—17-ik iskolai év 1916 október 15-én (vasárnap) fog megnyitni. A beiratkozások október 13. és 14-ik napjain történnek. A javító-, pótló- és fölvételi vizsgálatok október 12-én lesznek. A tanítás október 16-án reggel 8 órakor megkezdődik. Azok, akik a Bethlen-kollégium főgimnáziumába vagy tanítóképző-intézetébe beiratkozni akarnak, kötelesek ezen értesítés vétele után *azonnal* levélben vagy személyesen az illetékes igazgatóságnál beiratkozási szándékukat bejelenteni. Az igazgatóságnak előlegesen tájékozódnia kell a növendékek létszámáról, hogy intézkedéseit ahhoz mérten tehesse meg. Jelezni kívánjuk, hogy nemcsak a júniusban jelentkezett növendékek fölvétele biztosítható, hanem fölvételre számíthatnak olyan tanulók is, akiknek az erdély-részi vármegyékben menekülniök kellett s jelenleg nincsenek abban a helyzetben, hogy ott folytassák tanulmányaikat, ahova már előbb jelentkeztek felvétel céljából. Előnyben részesülnek azok, akik a székelyudvarhelyi, sepsiszentgyörgyi és szaszvárosi református főgimnáziumok növendékei voltak. Az ilyen növendékek összes okmányaikat *sürgösen* küldjék be, hogy az igazgatóság a felsőbb hatóságoknak előterjesztést tehessen állami segélyek kieszközlése érdekében. Amennyiben a menekült szülők gyermekei a kijelölt időben itt nem tudnának megjelenni beiratkozás céljából, kellő indokolás mellett október 31-ig számíthatnak felvételre. Értesítjük az érdekelteket arról is, hogy a növendékek elhelyezése céljából 350 növendék részére internátus áll rendelkezésre s a növendékek élelmezésére a köztartás (konviktus) is szervezve van. Iskolai díjak: 30—140 korona között, internátusi díjak: 20—120 korona között változnak, aszerint, amint kisebb vagy nagyobb fokú kedvezményt élvez a növendék, vagy teljes díjat fizet. Az élelmezési díj egész évre 410 koronában van megállapítva. A kedvezményes díjtételek 150, 240, 320 korona. Az iskolai és internátusi díjak felvéneként, a konviktusi díjak pedig nyolc egyenlő részletben fizetendők. A jelentkező növendékek szülőit arra is kérjük, hogy a jelentkezéssel egyidejűleg az esedékes díjakat is küldjék be a kollégium igazgatósága címére. Nagyenyed, 1916 szept. 20-án. *Igazgatóság.*

A Debreczeni Közlöny október 1-én megjelent száma 80 oldalnyi terjedelemben tartalmazza *Márk*

Endre polgármester 1915. évről szóló jelentését. Megállapíthatjuk, hogy ilyen terjedelmes, könnyen áttekinthető, a városi közigazgatás minden részét és a háborús intézkedések minden mozzanatát felölelő polgármesteri jelentés még nem hagyta el Debreczen város nyomdáját s találoán jegyzik meg a polgármester bevezető sorai, hogy nemcsak a közönség mondhat elfogulatlan ítéletet arról, hogy a nagy feladatokra elhívott városi tisztikar méltó-e a belé helyezett bizalomra, de a világháború majdani krónikása is hű tükrét kapja Debreczen háború alatti közigazgatásának. Az egyes ügyosztályok működését a tárgyilagos bíráló elfogulatlanul értékelheti, úgyszintén a jelentésből megállapítható az a nagy munka, melyet a kulturügyosztály végzett, beszámolván az iskola- és szegényügyek kimutatásain kívül a zeneiskolai, városi könyvtári, múzeumi, levéltári, színházi stb. reformokról is. A nehéz időkben mindenik ügyosztály kétszer annyit dolgozott, mint más években és pedig sok ügyosztály kisebb tisztviselői létszámmal; a hadbavonultakat napidíjassokkal pótolta. A mintaszerű polgármesteri jelentést a Debreczeni Közlöny olvasói — köztük a törvényhatósági bizottsági tagok — mind megkapták. A mintaszerű polgármesteri jelentés alkalmából a város vezetőségét s a Debreczeni Közlöny szerkesztőségét és a városi nyomdát melegen üdvözljük.

Esküvő helyettes útján. A Nap című napilap, mint háborús furcsaságot közli, hogy „Az Őrszem” hírt ad a hadvezetőségnek amaz engedélyéről, mely szerint a harc téren, vagy hadifogságban lévő altisztek a mögöttes területeken helyettes útján is köthetnek házasságot. A római katolikus egyház jog régebbi idő óta ismeri és szabályozta az egyik fél távollétében kötendő házasság feltételeit. Sőt a református Hollandiában is nem egyszer van olyan esküvő, hogy a menyasszony Hollandiában van, a vőlegény pedig Ázsia valamelyik holland gyarmatán. Ilyenkor a szertartás alkalmával a vőlegényt valamelyik közeli rokona, rendes apja helyettesíti, aki a menyasszonnyal keztyűs kézzel fog kezét. A helyettes útján való esküvőnek mindig valamelyes gyakorlati és anyagi háttére van. A megesküdött holland leány például, mint holland asszony kedvezményes jeggyel utazik gyarmaton lakó hitveséhez, kelengyét is jutányosabban szállítják. A helyettes útján kötött hadi-házasságokra is példának okáért érvényes a családi illeték, sőt azt a férj hadifogsága idején is megkapja felesége, ha elfogadhatóan bizonyítja, hogy a hadifogoly a helyettes útján kötött házasság idejében életben volt.

A „Vasárnapi Ujság” október 8-iki száma nagyon érdekes, történelmi dokumentumnak is beillő képeket közöl Görz védelméről: ott egy évig tartott állásaink s az olasz lövészárkok képeit, melyeket a lap kiküldött

fényképésze a legelső lövészárkokból vett fel; addig a míg Görz a miénk volt, nem voltak közölhetők. Más képek a nyugati front nagy harcainak színhelyeit; a vöröstoronyi szorost mutatják be. Szépirodalmi s egyéb közlemények és a rendes heti rovatok, mint az előző számokban. — Előfizetési ára negyedévre öt korona a „Világkrónika”-val együtt hat korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, VI., Egyetem-utca 4. sz.

Tartalom: K. B., Év megnyitás. — A kollégium tanévnyitó ünnepélye D. Lencz Géza kollégiumi rektor székfoglaló és Dr. Baltazár Dezső püspök üdvözlő beszédével. — Az egyetemi év megnyitása Dr. Láng Nándor egyetemi rektor megnyitó beszédével és Dr. Pap Karoly bölcseleti dékán buzdító beszédének befejező részével. — Egyház: d—o. A debreczeni egyházmegye közgyűlése. — Máramarosi. A máramaros—ugocsa egyházmegye közgyűlése. — Homola I., Egyházi Statisztikai Évkönyv. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különfélék. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 42. szám.

Megjelent

SOÓS KÁROLY kiváló imádságíró

„Bízzatok az Istenben!”

című irodalmi eseményszámba menő

új háborús imádságos könyve,

melynek az a páratlan érdeme, hogy kezükbe vehetik az itthonmaradottak s a hadra keletkezett egyaránt s egyenlőképpen ajkakra vehetik a benne foglalt, fenségesen egyszerű, Isten trónjág emelkedő imádságokat.

Nem tudjuk tehát eléggé melegen és érdeme szerint ajánlani az új háborús imádságos könyvet. Ezt a művet okvetlenül el kell juttatnunk palotától a kunyhóig minden hajlékba, — s ami még fontosabb: minden küzdő magyar harcos kezébe. Ezzel teremtjük meg az összedobbanó szívek itthonmaradottak és katonák között a lelki kapcsolatot.

A könyv tartalma 54 imádság és minden imádságot bibliai ige vezet be s egy-egy énekvers fejezi be.

A 160 oldalra terjedő imádságos könyv 12x8¹/₂ cm., könnyen zsebbe tehető. Erős vászonkötése évtizedekre szól: ez lesz a háború emlékkönyve, mely megmarad unokáink számára is. A fedél aranykehellyel, gazdag aranynyomással van díszítve.

Ára példányonként 1 korona.

10 példány egyszerre rendelve, darabja 90 fillér. Minden példány után 10 fillér portót kérünk. Megrendelések postautalványon eszközölhetők.

HOFFMANN ÉS KRONOVITZ

:: könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala ::
Debreczen, Ferencz József-ut. 49 sz.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó üzlet. Készít férfiruhákat, felöltöket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyékert mérték után.

Az 1916—1917. tanévre szóló

iskolakönyv- és tanszerjegyzék

megjelent.

Kivánatra ingyen és bérmentve
küldi meg

Hegedüs és Sándor

a tiszántúli református egyházkerület főbizománya,
protestáns iskolai könyvkereskedése

Debrecen.

Lelkész és vallásnár, tanár és tanítók
urak rendeljék meg és terjesszék
a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, család-
i és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti :

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor.
Az **Ébresztőnek** minden keresztyén
családhoz és minden keresztyén
ifjúhoz el kell jutnia, hogy a
nemes szépirodalom szárnyain
minden olvasójának lelkébe be-
vigye a keresztyén magyar nem-
zet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatvány-
számot ingyen küld a kiadóhivatal :

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentédények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkanecskók,
keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyzék
2000 rajza
ingyen és
bérmentve!
Pontos ki-
adás és
szolgálat!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbás
ezüsből és 1. rendű alpacca-
ezüsből, jubileumi dísz tárgyak
részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende-
ésekre különös gondot fordítok

Polgár
Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához : Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összfordalma 60.000.000 korona volt.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6249—1916.

6129—1916. sz.

Körlevél

a kebelbeli Nagyt. Esperes és Tiszteletes Lelkész Urakhoz.

A „Hivatalos Értesítő” f. év ápril 8-iki számában 1858. sz. a. megjelent intézvénnyemben foglaltakra vonatkozóan, a Győrött létesítendő Rokkant menhely díszelnökének szept. hó 7-én kelt kérésére utalással szívesen hozom Nagytiszteleted tudomására, hogy az ott jelzett mozgalom védnökségét Ő Csász. és Kir. Fensége Szalvátor Ferenc Főherceg Úr legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott.

Midőn ez örömteljes hírt annak bizonyosságául, hogy jelzett akció hazafiassága, fontossága és célszerűsége a legilletékesebb helyen is teljes méltánylásra talált — közreadom, egyben felkérem Nagytiszteletet, hogy az ennek érdekében induló gyűjtést saját hatáskörében kellően felkarolni s f. év november 12-én az istentisztelet keretében a böles vezetése alatti gyülekezetet adakozásra felhívni, s az adományok összegét november hó 15-ig illetékes esperesi hivatalához megküldeni méltóztatásuk.

A Nagyt. Esperes Urakat pedig felkérem, hogy az egyházmegyéjük területéről begyűlt összegeket egy össze-sítő kimutatás kapcsán november 25-ig hivatalomhoz felterjeszteni méltóztatásuk.

Debreczen, 1916 október hó 4-én.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat

a bihari egyházmegyében fekvő *zsákai* lel-készi állásra, amelynek díjlevele következő: „1. Szabad lakás kerttel. 2. 700 K 24 f azaz: hét-száz kor. 24 fillér az egyház pénztárából évnegyedenkénti részletekben előre fizetve. Ebben benne foglaltatik a régi díjlevél szerint fizetett készpénz, szolgálmány és esketési stólaváltság, valamint a most meghatározott terményváltság is. 3. A gróf Rhédey Ádám 840 kor. és gróf Rhédey Stefánia 4000 kor. alapítványnak évi kamatja az egyházm. pénztárból. 4. Egy egész telekföld járulékaival, u. m. kenderföld, legeltetési jog és haszonvehetlen külsőséggel. A föld kataszteri tiszta jövedelme 254 K 04 f. A föld minden-nemű adóterhét az egyház pénztára viseli. 5. Stóla az egyházkerület rendelete szerint. 6. Fizetés-kiegészítési államsegély 152 K 52 f. „Az egyház-megyei szabályrendelet értelmében az 1916 apr. 24-től 1917 apr. 24-ig terjedő időről a föld hoza-déka az előd és utód, illetőleg az egyházközség pénztára között a vetőmag és összes munkáltatási költség terhével a szolgálati idő arányában meg-osztatik, s beruházás címén az utód elődjének 230 kor. azaz: kettőszázharminc koronát fizet állásának elfoglalásakor. Az egyházk. II. t.-c. 16. §-ban körülírott módon fölszerelt pályázati kér-vények az 1916. évi november 5-ik napjáig Sulyok István espereshez Nagyváradon adandók be. Az állást a választás jogerőre emelkedése után a megválasztott azonnal elfoglalni köteles.

Debreczen, 1916 október 7.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.